

VOORWOORD BIJ DE NEGENDE DRUK

De eerste druk van dit boek was een coproductie van mr. E.P. von Brucken Fock en ondergetekende, beiden destijds als gerechtsauditeur werkzaam bij de Strafkamer van de Hoge Raad. De bewerking van de volgende drukken heeft ondergetekende voor zijn rekening genomen; ze zijn echter verschenen met mr. Von Brucken Fock als coauteur teneinde zijn aandeel in de oorspronkelijke, nadien niet zeer sterk gewijzigde tekst te onderstrepen. Maar de vierde druk bevatte zoveel en zo forse veranderingen ten opzichte van het deel dat mr. Von Brucken Fock destijds heeft geschreven dat het minder juist voorkwam om hem daarvoor nog langer verantwoordelijkheid te laten dragen. Dat is toen met zijn instemming in de auteursaanduiding tot uitdrukking gebracht.

De vierde druk was gebaseerd op de cassatieregels zoals die in 1998 golden. Deze zijn nadien ingrijpend gewijzigd, onder meer naar aanleiding van de voorstellen van de Commissie werkbelasting strafkamer Hoge Raad (naar haar voorzitter, de latere president van de Hoge Raad, ook de Commissie-Haak genoemd), getiteld '*De toegang tot de cassatierechter in strafzaken*' van december 1996. In het bijzonder kan worden gewezen op de Wet van 1 oktober 1998, *Stb.* 591 (inwerkingtreding 1 juni 1999) tot stroomlijning van de cassatieprocedure, de Wet van 28 oktober 1999, *Stb.* 467 (inwerkingtreding 1 oktober 2000) tot uitsluiting van beroep in lichte overtredingszaken en tot invoering van de verplichte schrijftuur van een advocaat, en de Wet van 28 oktober 1999, *Stb.* 469 (inwerkingtreding 1 januari 2000) tot vervanging van het cassatieberoep in WAHV-zaken door hoger beroep bij het Gerechtshof te Leeuwarden. Verder kunnen worden genoemd de Wet van 6 december 2001, *Stb.* 584 (aanpassingswet modernisering RO) die op 1 januari 2002 in werking is getreden, en de Wet van 31 oktober 2002, *Stb.* 539 (inwerkingtreding 1 januari 2003) tot openstelling van cassatieberoep tegen vrijspraken en tot uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer. Aldus heeft de wetgever de cassatieprocedure in een nieuwe jas gestoken.

De zesde druk is aangegrepen om door middel van wijziging van de opzet van het boek de leesbaarheid te vergroten. Dat geldt in het bijzonder voor hoofdstuk 4 waarin het cassatiegeding nu op de voet wordt gevolgd, vanaf het instellen van het beroep tot en met de publicatie van het arrest in de vakbladen of elders.

De tekst van de zevende druk was gebaseerd op de stand van het recht met betrekking tot de cassatieprocedure per 1 december 2008. In dat verband werd in het bijzonder gewezen op het Procesreglement van de Strafkamer van de Hoge Raad 2008 (*Stcrt.* 147) dat op 1 september 2008 in werking was getreden. Dat reglement, dat in 2013 is herzien, bevat een codificatie van onder meer een aantal gebruiken dat zich in de loop der jaren onder het in 1999-2000 ingevoerde cassatieregime had ontwikkeld.

In deze achtste druk zijn latere legislatieve en jurisprudentiële ontwikkelingen verwerkt, onder meer de invoering van art. 80a RO en de toepassing van de bevoegdheid van de Hoge Raad om ambtshalve te casseren.

De voorliggende negende druk is geactualiseerd naar de stand van recht per 15 mei 2018. Dit boek maakt inmiddels onderdeel uit van het (online) naslagwerk Handboek Strafzaken waarin dit boek is opgenomen als hoofdstuk nummer vijfenveertig. Een aantal hoofdstukken van het Handboek Strafzaken verschijnt tevens in boekvorm waaronder ook Cassatie in strafzaken.

A.J.A. van Dorst

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord bij de negende druk / V

Lijst van afkortingen / XI

HOOFDSTUK 1

Inleiding / 1

HOOFDSTUK 2

Inrichting van de strafkamer van de Hoge Raad / 5

HOOFDSTUK 3

Cassatieregelingen / 11

3.1 Dagvaardingszaken / 11

3.1.1 Cassatie alleen van handelingen en beslissingen van de rechter / 11

3.1.2 Handelingen / 13

3.1.3 Beslissingen / 14

3.1.4 Einduitspraken / 16

3.1.5 Tussenuitspraken / 17

3.1.6 Incidentele uitspraken / 21

3.1.7 Nevenuitspraken / 22

3.1.8 Weigering appelverlof / 24

3.1.9 Herstelarrest / 25

3.2 Overige zaken / 27

HOOFDSTUK 4

Rechtspleging in cassatie / 29

4.1 Partijen in cassatie / 29

4.2 Instellen van het cassatieberoep c.a. / 33

4.2.1 Termijnen / 33

4.2.2 Formaliteiten / 38

4.2.3 Conversie / 42

4.2.4 Rechtsgevolg / 47

4.2.5	Incidenteel cassatieberoep / 48
4.2.6	Afstand en intrekking van het cassatieberoep / 49
4.2.7	Samenloop van rechtsmiddelen / 50
4.3	Grenzen van het cassatieberoep / 51
4.3.1	Cassatiedrempels / 51
4.3.2	Belang bij beroep / 54
4.3.3	Art. 80a RO / 57
4.3.4	Omvang van het cassatieberoep / 61
4.4	Inbehandelingneming van het cassatieberoep / 67
4.4.1	Inzending van de stukken / 67
4.4.2	Aanzegging / 69
4.4.3	Toezening en inzage van de stukken / 70
4.5	Indiening van de cassatieschriftuur / 73
4.5.1	Bevoegdheid tot indiening / 73
4.5.2	Uitwendige eisen / 76
4.5.3	Wijze van indiening / 79
4.5.4	Plaats van indiening / 81
4.5.5	Termijn voor indiening / 81
4.6	Verdere behandeling van het cassatieberoep / 85
4.6.1	Behandeling van het beroep / 85
4.6.2	Conclusie van het Parket / 87
4.6.3	Beoordeling van de zaak / 93
4.6.4	Ambtshalve cassatie / 94
4.6.5	Beslissing / 100
4.6.6	Tenuitvoerlegging van de beslissing / 104
4.6.7	Geding na cassatie / 105
4.7	Arrest / 111
4.7.1	Vormgeving / 112
4.7.2	Publicatie / 117
4.8	Afwijkende cassatieregelingen / 119
4.8.1	Benadeelde partij / 120
4.8.2	Cassatieberoep van het openbaar ministerie / 124
4.8.3	Kantonzaken / 131
4.8.4	Caribische strafzaken / 132
4.8.5	Militaire strafzaken / 136
4.8.6	Internationale rechtshulp / 137
4.8.7	Beschikkingen / 145
4.8.8	Verzoek om een prejudiciële beslissing / 149
4.8.9	Rijnvaartzaken / 150
4.8.10	Cassatie in het belang der wet / 151

HOOFDSTUK 5

Toetsing in cassatie / 155

- 5.1 Cassatiegronden / 155
- 5.2 Reikwijdte van de toetsing / 162
- 5.3 Grondslag van de toetsing / 164

HOOFDSTUK 6

Omlijning van de cassatiemiddelen / 179

HOOFDSTUK 7

Controle in cassatie / 187

- 7.1 Inleiding / 187
  - 7.1.1 Zittingsvoorschriften / 188
  - 7.1.2 Verweren / 193
  - 7.1.3 Uitdrukkelijk onderbouwde standpunten / 194
- 7.2 Ontvankelijkheid van het hoger beroep / 196
- 7.3 Vragen van art. 348 Sv / 197
  - 7.3.1 Geldigheid van de dagvaarding / 200
  - 7.3.2 Bevoegdheid van de rechter / 207
  - 7.3.3 Ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in de vervolging / 209
  - 7.3.4 Schorsing van de vervolging / 222
- 7.4 Vragen van art. 350 Sv / 223
  - 7.4.1 Bewezenverklaring of vrijspraak / 223
  - 7.4.2 De bewijsvoering / 234
  - 7.4.3 Strafbaarheid van het feit / 255
  - 7.4.4 Strafbaarheid van de dader / 261
  - 7.4.5 Strafoplegging / 264

HOOFDSTUK 8

Uitleiding / 271

Trefwoordenregister / 273

HOOFDSTUK 1

Inleiding

Het derde boek van het Wetboek van Strafvordering deelt de rechtsmiddelen in twee hoofdcategorieën in, te weten *gewone* en *buitengewone* rechtsmiddelen.

De **gewone rechtsmiddelen** zijn hoger beroep, beroep in cassatie en het bezwaarschrift. Deze rechtsmiddelen worden als 'gewoon' aangeduid, omdat zij onderdeel vormen van een normale strafprocedure. De wetgever heeft deze rechtsmiddelen aan de procespartijen toegekend omdat hij van oordeel was dat bepaalde beslissingen, in de loop van het strafproces door de daarbij betrokken justitiële autoriteiten gegeven, een zodanig gewicht hebben dat hun (en soms ook andere belanghebbenden) de mogelijkheid moet worden geboden om de zaak aan een hernieuwde beoordeling te onderwerpen.

Een behoorlijke strafrechtspleging brengt mee dat de procespartij die tegen een bepaalde beslissing bezwaar heeft, dit zo spoedig mogelijk opwerpt. Gewone rechtsmiddelen zijn daarom gebonden aan een termijn waarbinnen ze moeten worden ingesteld. Zolang de termijn voor het aanwenden van het openstaande rechtsmiddel nog niet is verstreken en – indien binnen die termijn tegen de betreffende beslissing een rechtsmiddel is ingesteld – zolang op dat rechtsmiddel nog niet is beslist, is de beslissing nog niet onherroepelijk. Alleen onherroepelijke beslissingen kunnen ten uitvoer worden gelegd.¹ Zou dat anders zijn, dan zou het aanwenden van een rechtsmiddel veel van zijn praktische betekenis verliezen. Pas wanneer partijen in de beslissing berusten of geen rechtsmiddelen meer openstaan, gaat de beslissing 'in kracht van gewijsde' en wordt zij onherroepelijk.

Niettemin kan het gebeuren dat nadien ernstige twijfel rijst omtrent de juistheid van een onherroepelijke beslissing. In een aantal gevallen bieden de **buitengewone rechtsmiddelen** van cassatie in het belang der wet en herziening tot op zekere hoogte uitkomst. Cassatie in het belang der wet kan evenwel alleen worden ingesteld door de P-G bij de Hoge Raad. Bovendien hebben partijen geen baat bij vernietiging; zie art. 78 lid 6 RO: cassatie in het belang der wet brengt geen nadeel toe aan de rechten door partijen verkregen. Herziening is slechts mogelijk na veroordeling. Zij kan, behoudens

---

¹ Behoudens indien de wet anders bepaalt; zie art. 557 Sv.

in het zeldzame geval van tegenstrijdige bewezenverklaringen en behoudens in het al evenmin vaak voorkomende geval dat het Europese Hof voor de Rechten van de Mens de staf heeft gebroken over de gevolgde procedure, alleen worden toegestaan op grond van een novum (een nieuw feitelijk gegeven waarmee de veroordelende rechter niet bekend was). Degene die om herziening vraagt (de P-G bij de Hoge Raad of de advocaat van de veroordeelde) zal dit novum tot op zekere hoogte aannemelijk moeten maken. Voorts moet het novum van dien aard zijn dat het hoogstwaarschijnlijk is te achten dat de rechter in plaats van tot een veroordeling, tot de niet-ontvankelijkverklaring van het OM in zijn vervolging, vrijspraak, ontslag van alle rechtsvervolging of toepassing van een minder zware kwalificatie zou zijn gekomen. Als aan al deze voorwaarden is voldaan, verwijst de Hoge Raad de zaak naar een gerechtshof voor een nieuwe behandeling van de zaak. Deze behandeling kan evenwel niet meer leiden tot de oplegging van een zwaardere straf (art. 457-482 Sv). Verder maakt de wet sinds 2013 in bepaalde gevallen en op nauw omschreven gronden herziening mogelijk van een vrijspraak of een ontslag van alle rechtsvervolging (art. 482a-482i Sv). Deze herziening ten nadele van de veroordeelde kan worden aangevraagd door het College van procureurs-generaal.²

Van de gewone rechtsmiddelen is het rechtsmiddel van beroep in cassatie het laatste dat kan worden aangewend. Het kan alleen worden ingesteld wanneer geen ander gewoon rechtsmiddel openstaat of heeft opengestaan (art. 78 lid 5 RO). De zaak moet dus in hoogste feitelijke instantie zijn beslist, wil men in cassatie kunnen komen.

In het voorgaande is met opzet alleen gesproken over “beslissingen”. Weliswaar biedt art. 78 lid 1 RO de mogelijkheid ook de rechtmatigheid van “handelingen” aan het oordeel van de cassatierechter te onderwerpen, doch de praktische betekenis van deze mogelijkheid is gering, zoals ik in 3.1.2 hoop duidelijk te maken.

Dit boek heeft dit laatste gewone rechtsmiddel, het **cassatieberoep** dus, tot onderwerp.

Niet bij ieder onderdeel van de cassatieprocedure zal evenwel even uitvoerig worden stilgestaan. Alleen waar dat nodig is, wordt dieper ingegaan op een bepaald onderwerp; bij minder relevante aspecten wordt volstaan met een verwijzing naar de voorhanden literatuur. Het bestek van een boek als het onderhavige laat brede beschouwingen nu eenmaal niet toe.³

---

2 Tot op heden één keer aangevraagd (en afgewezen): HR 8 november 2016, ECLI:NL:HR:2016:2520, NJ 2016/2130.

3 Een schat aan gegevens is te vinden in *Beroep in cassatie in belastingzaken*, Deventer 2014, van de hand van M.W.C. Feteris, de in 2014 aangetreden president van de Hoge Raad. Dat geldt ook voor het Tilburgse proefschrift van A.E.M. Röttgering, *Cassatie in strafzaken. Een rechtsbeschermend perspectief*, Den Haag 2013, met een opgave van de vele publicaties over cassatie in strafzaken die de laatste 25 jaren het licht hebben gezien.

Daarom moet de geschiedenis van het cassatie-instituut onbesproken blijven.⁴ Ook zullen geen vergelijkingen worden gemaakt met het functioneren van vergelijkbare instellingen in het buitenland.⁵ Evenmin zal worden ingegaan op de weerstand die lange tijd tegen cassatie heeft bestaan (pas in de vergadering van de Nederlandse Juristenvereniging van 1930 bleek het aantal van de voorstanders voor het eerst groter te zijn dan dat van de tegenstanders). En de opvatting dat in de handhaving van de rechtseenheid, de bevordering van de rechtsontwikkeling alsmede de bewaking van de procedurevoorschriften, niet op andere wijze kan worden voorzien dan door ze als taken aan de Hoge Raad op te dragen, zal als een onbetwistbaar uitgangspunt worden aanvaard. Onbeantwoord zal tevens blijven de vraag of het naar huidig inzicht nog wel zo vanzelfsprekend is dat het algemeen belang van de bewaking van de rechtseenheid en de bevordering van de rechtsontwikkeling – behoudens de zelden toegepaste voorziening van het cassatieberoep in het belang der wet – aan de procespartijen en dus in de meeste gevallen aan de verdachte als burger is overgelaten. Dat impliceert dat als een vanzelfsprekendheid zal worden aanvaard de aan het huidige stelsel ten grondslag liggende, uit de voorvorige eeuw stammende en in het liberale gedachtegoed wortelende, opvatting dat het algemeen belang het beste wordt gediend door de burger die ter behartiging van zijn welbegrepen eigenbelang gebruikmaakt van de hem toegekende rechten.

---

4 Zie voor de historie onder meer: D.J. Veegens, *Cassatie in burgerlijke zaken*, vijfde druk, bewerkt door E. Korthals Altes en H.A. Groen, Deventer 2015, en C. Bronkhorst, *De derde rechtsingang*, Zwolle 1975. Hoewel de titel: *De evolutie op lange termijn van de Nederlandse cassatieprocedure (in burgerlijke zaken) sedert 1838*, anders zou doen vermoeden, biedt de voordracht die de emeritus president W.E. Haak eind 2007 heeft gehouden bij het 175-jarig bestaan van het Belgische Hof van Cassatie en die is opgenomen in de feestbundel *Hof van Cassatie 175ste verjaardag*, Brussel 2008, ook voor het cassatierecht in strafzaken interessante gezichtspunten en beschouwingen.

5 Zie voor het Belgische recht R. Declercq, *De cassatieprocedure in strafzaken*, Leuven 1988, M. de Swaef, *Penaal cassatieberoep van nu en straks: enkele denkrichtingen voor de toekomst*, Rechtskundig Weekblad 2005-2006, p. 761-783, alsmede de reeks opstellen in W. van Eeckhoutte en J. Ghysels (eds.), *Cassatie in strafzaken*, Antwerpen-Cambridge 2014, en voor het Franse recht J. Boré, *La cassation en matière pénale*, Parijs 1985.

